

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita B. Francisci Xaverii

Torsellini, Orazio

Coloniae Agrippinae, 1610

XV. In Mozambici valetudinario æger ipse ægros subleuat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42323

quod inter meridiem & orientem solem spectare diximus, nauigare cœperunt. Inde D C. ferè leucas à promontorio pro- uecti, cùm quinq; iam totos menses ca- teri in perpetua nauigatione, Franciscus in assiduo labore absumsissent; Mozam- bicum, plurimis maximisque defuncti periculis, in Augusti mensis exitu perue- nerunt, nauigatione tuta magis quàm opportuna. Nam iter in Indiam semestre ferme esse solet: nauesque è Lusitania mense Martio profectæ, Goam tenent fe- rè inito Septembri. Quòd si incommo- da tempestas, aduersusq; ventus, aut ma- lacia cursum earum moretur (quod tum accidit) Mozambici hyemare coguntur.

CAPVT XV.

*In Mozambici valetudinario ager ipse
ægros subleuat.*

*Mozam-
bicus insu-
la.*

MOZAMBICVS (Præfatus olim diceba- tur) Insula est modica, in Africæ o- ra vergente ad ortum Solis, non tam cali temperie (subiecta est enim Zonæ torri- dæ) quàm portu commoda & opportu- na. In ea oppida sunt omnino duo, Lusitanorum vnum, Saracenorum alterum amicorum. Distat ab Lusitania non qui- dem

dem recta regione, sed adiectis nauigationis anfractibus, leucarum millia amplius tria; ab India leucas circiter nongentas. Multo maxima pars itineris confecta iam erat; restabat pars ferme quarta. Sed Mozambicum ferius, quam opus erat, applicuit classis; cum scilicet iam idonea tempestas ventusque deficeret. Itaque naues ibidem omnes hybernare necessitas coegit. Mozambici ergo, cæteris corpora ex diutine nauigationis lactatione reficientibus, vnus Franciscus, laboris quam cessationis patientior, nullam penè partem quietis capiebat, rudes instituendi subleuandique ægros cupiditate flagrans. Non dubito quin toties iam Francisci operam in rudium institutione ægrorumque ministerio versatam legentibus, præter satietatem, illud quoque succurrat, quod mihi ipsi idem animo ex repetenti miraculo fuit: vnde tantæ illi vires suffecerint, quæ toties tot ac tanta vno tempore onera sustinerent. Sed

eximius ille vir, vt erat incredibili corporis & animi robore præditus; diuina caritate præualidam naturam accendente, vigorem concipiebat tantum, vt Dei causa vnus omnia quodammodo efficere & vellet & posset. Assiduè autem

*Corporis
animique
robur.*

fine

*Nouus la-
bor in hy-
bernis.*

sine vlla defatigatione aut satietate in eadem Christianæ charitatis munia intentus, nihil præmittebat eorū, quæ mortalibus salutaria, Deo grata constabat esse. Ergo perinde ac si integris & nunquam libatis viribus eò venisset, vt in terram est egressus, in valetudinario regio (quod Mozambici est similiter, vt in reliquis Lusitanorum arcibus) sedem suam locauit. Haud minus negotij in terra ac valetudinario fuit, quàm in mari nauigauerat. Quippe Mozambici longè maxima erat eo tempore vel morborum grauitas, vel laborantium multitudo. Et ad morbidam pestiferamque vim Autumnii illa causa accesserat, quòd naues pariter omnes, quæ eo anno è Lusitania in Indiam soluerant, incommoda vsæ tempestate, pari que lue afflictæ, eodem hybernabant loco. Ea res Xauerij curam & sedulitatem acuit, vt tantam agrorum subiret molem. Nam cæteris etiam nauibus benignitatem suam impertiendam ratus, quantum diurnis nocturnisque laboribus consequi poterat, enixè operam nauare afflictis, solennia sacramenta laborantibus ministrare, mœstis solatium, morientibus Dei fiduciam adhibere institit. Itaq; ægri omnes Franciscum Dei immortalis dono vnicum classis affectæ

reme-

remedium sibi missum ducere. Nec ægris addictus aliorum immemor fuit. Per idem tempus festis diebus in Indiæ Præto-rem ac populum, maximâ hominum frequentiâ, sermones habebat, vt valentium quoque animis subueniret. Inter hæc dum in ægros valentesque omni ope iuandos totus incumbit, puerum ignotum sibi, qui tamen eâdem quâ ipse naui vectus erat, subito interiisse morbo cognoscit. Confestim igitur rogare, (vt quemque obuium habebat) an puer ille Christianæ disciplinæ rudimenta didicisset. Vbi rudem omnino talium rerum obiisse comperit; tantus repente dolor eius perculit pectus, vt in vultu semper alioqui læto insignis mœstitia emineret. Quocirca Sosa Prorex mœroris causam ex eo sciscitatus, vt illo narrate cognouit, rogare pergit, ecquid ipse scisset, puerum illum Christianarum esse rerum ignarum rudemque? Tum Franciscus: Enimvero, si scissem, haudquaquam mœstus essem: illum ego cum cæteris vtique docuissem. Vrgenti subinde Sosæ, cur igitur culpæ insons mœroris pœnam vltro subiret, respondit, quod puerum eâdem vectum naui Christianæ institutionis expertem esse nesciuerim. Tantum curæ eius animo iniecerat hominum salus, institu-

Cura salutis animorum.

*In morbum
incidit.*

*Phrenesi
laborans
delirat in-
traverba.*

stitutioq; puerilis. Caterum quid tandem haberet vtilitatis & commodi egregia eius benignitas, ægri carento etiam magis quam fruendo senserunt. Paucis enim interiectis diebus, Xaverius, dum affectorum subleuare morbos summa ope connititur, ipse in morbum incidit, exemplum futurum quibus fuerat solatium. Nec sane fortitudinis illi materia defuit. Febris eum inuasit adeò grauis ac periculosa, ut paucis diebus septies incisa laxataue vena, miserit sanguinem: quam tamen ille febrim non leuiter tantum, sed velut à Deo missam, libenter ferebat. Ecce autem, ut insita eius virtus foret euidentior, graui corporis valetudini ægritudo mentis grauior, phrenesis, additur. Ea totum triduum tenuit, quo tempore sanctè adiurarunt medici, qui eum curabant, in rebus quidem ad corpus ac valetudinem pertinentibus (id quod morbi natura fert) delirasse illum, & insanisse: sed in diuinis atque ad animum spectantibus (quò maximè erumpere solet insania) magna cum ipsorum admiratione adeò mentis compotem fuisse, nullum ut omnino ei verbum à recta ratione alienum excideret. tantam vim habet vsus habitusq; virtutis. Nec pietatis magis in eo morbo quam paupertatis tenax Franciscus fuit.

Cura-

Curabatur in publico valetudinario cum cæteris, pari lectulo & conditione vtens. Non deerant viri honesti & copiosi, qui certatim eum ab initio morbi in sua trāsferre tecta, & curandum suscipere conarentur; idque vt per ipsum liceret, vehementer etiam atque etiam instarent. Verùm ille sanctæ paupertatis studiosus in paucis, collaudata eorum humanitate, vti liberalitate noluit. Quamdiu ægrotauit, nullo discrimine in ægrorum iacuit turba. Vis porrò mali periculosior fuit quàm diuturnior. Igitur breui discussio periculo, meliùs habere cœpit. Nec verò recens casus alacritatem illi minuit in suo instituto, sed potiùs auxit sedulitatem: vti que cùm ipsemet, quantopere humanæ etiam opis indigerent ægri, vsu propiore didicisset. Ergò vt primùm remisit morbi vis, suimet oblitus, nihilo segniùs valetudinariũ obire, mœrentes consolari, confitentibus aures dare; vtcunq; poterat conari, vt etiam ægrotus subleuaret ægrotos. Non vnquam aliàs antè Francisci benignitas clarior atque admirabilior exstitit. Quippe medicus iacentes de more ægros reuisens, in Xauerium incidit, qui non leui ipse affectus febris, cubantibus tamen adstans, non secus ac si valeret, summa inseruiebat ope. Ibi medicus

Ex valetudinario in priuatas ades transferri se vetat.

Æger ægros iuuat.

rei

rei miraculo stupens, parumper hæsit: in bona
 de venarum pulsu exploraro, haud dubie parum
 us quin ipsemet magis indigeret mirulo lab
 stro, quam quibus ministraret, orare eum lutisq
 obtestariqque, vt ad lectum suum reuena
 sus quiesceret, saltem quoad febris decestratu
 deret, noxio calore restincto, tum sanauit, n
 vellet, ad ægrorum rediret curam. Franchaud
 ciscus & medico parendum, nec tamen Chri
 periclitantes deserendos existimans, re
 spondit proxima nocte aliquid sibi neletud
 gotij cū ægro quodam fore, haud satis a
 impendentem mortem parato: eius salu
 te in tutum recepta, se quietem esse ce
 pturum. Is quem describebat, erat vlt
 mæ fortis nauta, qui ex febris insanien
 nondum peccata sacra confessione ex
 piarat. Postero igitur die medicus Fran
 ciscum cum nauta illo colloquentem of
 fendit. Iacebat æger in lecto Xauerij, ipse
 assidens ei operam dabat cōfidenti: quip
 pe illius vicem miseratus, temere in pu
 blico iacentem, in suo lectulo collocarat
 Et noua benignitas nouo decorata vide
 tur miraculo. Satis constat nautam insa
 nientem, posteaquam ab illo in suo lectu
 lo est positus, ad mentis sanitatem redi
 isse. Nec vanus de illius morte vates Xa
 uerius fuit. Eodem nauta die sub vespe
 ram sacramentis rite procuratis, plenus
 bona

*Nauta in
 sanienti
 Francisci
 lecto men
 tis sanitas
 restituta
 videtur.*

bonæ spei excessit è vita. Tum verò apparuit idcirco Xauerium tantopere de illo laborasse, quòd imminens ei vitæ salutisq; discrimen prouideret. Franciscus nauatæ salute admodum lætus, extemplo stratum repetit, valetudiniq; suæ seruit, medico vsquequaque obtemperans haud minore obedientiæ exemplo, quàm Christianæ caritatis. Vt verò ex morbo conualuit, nihilo segniùs ad pristinos valetudinarij labores retulit se. Atque ut rem bene ac fortiter cœptam perseueranter tueretur, eundem prorsus industriæ cursum tenuit, vsque ad extremum perfectionis diem. Illo autem semestri spatio (tamdiu enim Mozambici hyematū est) ea exempla edidit eximiæ sanctimonix, vt incolæ, classiciq; omnes, illum tanquam virum sanctum vulgò suspicerent. Quocirca nonnulla, quæ per id tempus eis prospere euenerāt, Xauerio haud dubie se debere fatebantur, tanti viri virtute ac meritis factum esse memorantes, vt pro morborum grauitate, ingentiq; agrorum numero, tam pauci eo anno in Mozambicenis hybernaculis interirent; profectò eiusdem & industriâ subleuatos morbos, & sanctitate depulsos. Aderat iam perfectionis dies, nec tamen agrorū plerique conualuerant. Qui etiam ipse

Præ-

*Opinio de
Francisci
sanctitate*

Prætor tentari iam cœperat febris: proinde in Indiam peruenire festinans, optimum factu ratus est, eos qui per valetudinem sequi non possent, hoc est, totam ferri classem, in hybernis relinquere, donec recreatis ex morbo viribus, transmittersse Indiam valerent. Itaq; P. Paulo & Manilla, Xauerij sociis, facilè exoratis, ut Mozambici manerent apud ægros; Xauerium ipsum secum ducere statuit, itineris solatium, &, si quid grauius incidisset auxilium.

CAPVT XVI.

Melindæ & in Socotora insula, non sine incolarum fructu, paulisper moratus, in Indiam peruenit.

MENSE igitur Aprili ineunte anni subsequenti, Sosa phaselum ingenitum (galeonem vulgò vocant) tractus Indici causa comparatū, cum valida manu conscendit, classe, cum primùm per valetudinem liceat, sequi iussa. Discessit de Præto Francisco, Lusitanis simul & incolis eius discessum lacrymis magnisque benevolentiaë indiciis prosequentibus Sosa aliquot dierum secunda nauigatione passuum millia circiter septingenta